

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Διεθνές Δίκαιο

Υποκείμενα του διεθνούς δικαίου

Παναγιώτης Γρηγορίου

Τμήμα Κοινωνιολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Υποκείμενα του διεθνούς δικαίου

1. Τα κράτη ως υποκείμενα του διεθνούς δικαίου

Το κράτος είναι ο πρωτογενής θεσμός του διεθνούς δικαίου. Τα άλλα υποκείμενα δημιουργούνται με συνθήκες που συνάπτουν τα κράτη. Το κυρίαρχο κράτος κατά την Αναγέννηση, ήταν απλά η διάκριση ανάμεσα σε κυβερνώντες και κυβερνώμενους. Δεν αφορούσε δηλαδή τις διακρατικές σχέσεις. Με την γαλλική επανάσταση πραγματοποιήθηκε μια μεγάλη αλλαγή, κυρίαρχος έγινε ο λαός.

Σήμερα με την έκφραση *κυρίαρχο κράτος* εννοούμε μια σειρά από νομικώς ισότιμα κράτη. Ήρα η έννοια αυτή αποτελεί πλέον ένα σύμβολο. Με την έκφραση κυρίαρχο κράτος εννοούμε ότι το κράτος μπορεί να διαμορφώνει και να επιβάλλει εξαναγκαστικά την έννομη τάξη του, να λαμβάνει αποφάσεις και να διαχειρίζεται τις υποθέσεις του. Πρόκειται για νομική έννοια της οποίας φορέας είναι το κράτος που έχει νομική προσωπικότητα και πηγή ο κυρίαρχος λαός. Τρία είναι τα συστατικά του κράτους:

- το σύνολο των πολιτών
- ο εδαφικός χώρος
- ο αυτοπροσδιορισμός και εξαναγκασμός της ίδιας του έννομης τάξης

Αυτό σημαίνει ότι δεν υπήρχε καμμία δυνατότητα εξωτερικής επιβολής, δηλαδή

καμμία δύναμη υπερκείμενη της κρατικής κυριαρχίας. Αφετερία της κρατικής κυριαρχίας και του σύγχρονου συστήματος διεθνών σχέσεων θεωρούνται οι Συνθήκες της Βεσφαλίας του 1648 (του Osnabruck και του Munster) με τις οποίες τερματίστηκε ο τριακονταετής πόλεμος στην Ευρώπη και αναγνωρίστηκαν τρεις αρχές:

- 1) η ύπαρξη μιας κεντρικής πολιτικής εξουσίας με υπέρτατη και αποκλειστική αρμοδιότητα σε όλη την επικράτεια
- 2) αποκλείστηκε η ύπαρξη πολιτικής ή πνευματικής εξουσίας υπέρτερης νομικά της κεντρικής
- 3) θεοπίστηκε το νομικό ισότιμο όλων των κεντρικών πολιτικών εξουσιών στις μεταξύ τους σχέσεις

έννοιες μέχρι τότε άγνωστες για τον φεουδαρχικό κόσμο που χαρακτηριστικό του ήταν η αστάθεια και που κυριότερες έως τότε πολιτικές οντότητες παρέμεναν, η πόλη - κράτος (και οι συνασπισμοί τους) και οι αυτοκρατορίες του Μ. Αλεξάνδρου, της Ρώμης και του Βυζαντίου. Στην εποχή μας το κράτος είναι κυρίαρχο επειδή υπάγεται στο διεθνές δίκαιο και αυτό του εξασφαλίζει εδαφική ακεραιότητα, ισότητα, τήρηση των συμπεφωνημένων, μη επέμβαση στις εσωτερικές του υποθέσεις, δυνατότητα μεταβολής των κανόνων του διεθνούς δικαίου.

2. Οι διεθνείς οργανισμοί ως υποκείμενα του διεθνούς δικαίου

Μέχρι το 1919 μόνο τα κράτη θεωρούνταν φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και είχαν νομική προσωπικότητα με βάση το διεθνές δίκαιο. Σήμερα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου είναι τα Ηνωμένα έθνη και οι περισσότεροι διεθνείς οργανισμοί. Αυτό μαρτυρεί το γεγονός, ότι έχουν ίδια βούληση διάφορη αυτής των συμμετεχόντων κρατών.

ΙΔΡΥΣΗ: με συνθήκη που υπογράφουν τα κράτη και η οποία ορίζει:

- τους σκοπούς της ίδρυσης

- την οργανική τους διάρθρωση

- την έκταση των αρμοδιοτήτων τους

ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ:

διεθνής προσωπικότητα, διεθνής ευθύνη, διαθέτουν όργανα, αποβλέπουν στη διεθνή συνεργασία, έχουν ικανότητα δικαίου (όχι όσες τα κράτη).

3. Το άτομο ως υποκείμενο του διεθνούς δικαίου

Δεν είναι σαφής η ιδιότητα του ατόμου ως υποκειμένου του διεθνούς δικαίου. θεωρείται υποκείμενο προκειμένου για ενέργειες που εμπίπτουν στο διεθνές ποινικό δίκαιο π.χ. πειρατεία, εγκληματίες πολέμου (ως δίκη Νυρεμβέργης και Τόκυο) δουλεμπόριο, όσοι απαίτησαν μέσω διεθνών οργάνων αποζημιώσεις μετά τον Β' Παγκ. πόλεμο. Το 1991 και 1993 συστάθηκαν με απόφαση των ηνωμένων εθνών δύο διεθνή ποινικά δικαστήρια για την εκδίκαση (καταστολή και τιμωρία 0 εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας στην Γιουγκοσλαβία και την Ρουάντα αντίστοιχα. Έτσι το άτομο καθίσταται υποκείμενο του διεθνούς δικαίου αφού υπάγεται απ' ευθείας στους κανόνες του οι οποίοι:

- προστατεύουν από παράνομες πράξεις

- και τις τιμωρούν

Αυτό σημαίνει ότι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μετά το 1950, οδήγησε σε ανακατατάξεις, συμβατικές ρυθμίσεις που υπεισέρχονται και στο εσωτερικό δίκαιο.

Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου

Για την σχέση αυτή έχουν αναπτυχθεί δύο θεωρίες:

1) ΔΥΑΔΙΣΜΟΣ: το διεθνές και το εσωτερικό δίκαιο αποτελούν νομικά συστήματα ισοδύναμα και ανεξάρτητα διότι διαφέρουν οι πηγές τους, τα υποκείμενά τους και η διάρθρωσή τους. Δεν έχουν υποχρεωτική αλληλεπίδραση. Η πολιτεία εντάσει κανόνες του διεθνούς δικαίου στο εσωτερικό της δίκαιο, θεσπίζοντάς τους. Εξασφαλίζει τα πρωτεία στο εσωτερικό δίκαιο.

2) ΜΟΝΙΣΜΟΣ: η αντίθετη θεωρία δηλαδή η ενότητα της έννομης τάξης και η ύπαρξη ιεραρχικών βαθμίδων. Τα πρωτεία κατέχει το διεθνές δίκαιο και δεν νοείται σύγκρουσή τους αφού υπάρχει ένα και ενιαίο σύνολο κανόνων που ιεραρχούνται από το γενικότερο στο ειδικότερο.

Ο μονισμός επικρίνεται ως θεωρία διότι έτσι δομημένο το διεθνές δίκαιο δείχνει να καταργεί το εσωτερικό δίκαιο, δε λαμβάνει υπόψη ότι το εσωτερικό προηγήθηκε του διεθνούς (αυτό είναι μάλλον αδιάφορο), καθώς επίσης διότι σε περιπτώσεις

σύγκρουσης (από αυτές που δεν νοούνται 0 συνήθως υπερισχύει το εσωτερικό.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ: το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε πολλές περιπτώσεις συμπληρώνει ή και καταργεί το εσωτερικό δίκαιο των συμμετεχόντων κρατών και όμως εξακολουθούν να παραμένουν σε επικοινωνία.

Από την άποψη του διεθνούς δικαίου τα κράτη δεν διακινδυνεύουν την επέμβαση στα εσωτερικά τους θέματα. Εν τούτοις δεν μπορούν να εφαρμόσουν νομοθεσία που είναι αντίθετη στις διεθνείς τους υποχρεώσεις π.χ. στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ: στην παρ. 2 του αρθρ. 2, στις παρ. 1 και 2 του αρθρ. 28 και στην παρ. 2 του αρθρ. 5 γίνονται σαφείς αναφορές της σχέσης και των επιδράσεων του διεθνούς δικαίου προς την ελληνική έννομη τάξη.

Άρθρο 2 παρ. 2: « Η Ελλάς ακολουθούσα τους γενικής αναγνωρίσεως κανόνες του διεθνούς δικαίου, επιδιώκει την εμπέδωση της ειρήνης, της δικαιοσύνης και την ανάπτυξη των φιλικών σχέσεων μεταξύ των λαών και των κρατών». Δηλαδή συμμόρφωση με το διεθνές δίκαιο και επιδίωξη της ειρήνης και της δικαιοσύνης.

Άρθρο 28 παρ. 1: « Οι διεθνώς παραδεκτοί κανόνες του διεθνούς δικαίου και οι διεθνείς συμβάσεις μετά από επικύρωση δια νόμου, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού δικαίου και υπερισχύουν κάθε άλλης διάταξης. Η εφαρμογή του διεθνούς δικαίου για τους αλλοδαπούς τελεί υπό τον όρο της αμοιβαιότητας». Διακηρύσσει δηλαδή την υπεροχή του εθιμικού και συμβατικού δικαίου απέναντι στον εσωτερικό νόμο (εφόσον προϋπήρξε επικύρωση με νόμο). Δεν υπερισχύει του Συντάγματος. Μόνο οι συμφωνίες απλοποιημένης μορφής που εντάσσονται στο εσωτερικό δίκαιο με διάταγμα ή απόφαση δεν υπερισχύουν του εσωτερικού νόμου. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι κανονισμοί έχει συμφωνηθεί να μην χρειάζεται να επικυρωθούν με νόμο, ενώ το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σε απόφασή του έχει υποστηρίξει ότι το Ευρωπαϊκό δίκαιο, υπερισχύει και του Συντάγματος.

Άρθρο 28 παρ. 2: εξαγγέλλεται ο σεβασμός των κανόνων του διεθνούς δικαίου που είναι διεθνούς αναγνώρισης. Εάν δηλαδή μια συνθήκη ενσωματώνει κανόνα γενικής αναγνώρισης, υπερισχύει και του Συντάγματος. Αυτό σημαίνει, ότι αν μια συνθήκη κυρωμένη με νόμο αντίκειται διάταξης του Συντάγματος πρέπει ή να τροποποιηθεί το Σύνταγμα ή να λησμονηθεί η εφαρμογή της διάταξης του Συντάγματος.

Άρθρο 5 παρ. 2: «Πάντες οι ευρισκόμενοι εντός της Ελληνικής επικράτειας απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής, και της ελευθερίας τους, αδιακρίτως εθνικότητας, φυλής ή γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται εις τας περιπτώσεις τας προβλεπομένας από το διεθνές δίκαιο. Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού, διωκόμενου δια την υπέρ της ελευθερίας δράση του».

Οι εξαιρέσεις αναφέρονται στην ελευθερία των εχθρών υπηκόων και των αλλοδαπών μόνο π.χ. κτήση ακινήτων σε παραμεθόριες περιοχές. Η φράση περί διωκόμενου αλλοδαπού έχει να κάνει με την περί αυτοδιάθεσης αντίληψη του Ελληνικού λαού. Άλλες άμεσες διατάξεις είναι εκείνες για τα ανθρώπινα δικαιώματα άρθρα 4 - 25.